Poštnina plačana v gotovini. V Ljubljani, 27. junija 1929. Štev. 46. Letnik LXIX. [Šol. leto 1928/29]

DRŽAV... LJUBLJANA DOŠLO ... VI. ... kral priloga

Učiteljski Tovariš

Stanovsko politiško glasilo UJU — Poverjeništvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. ček. rač. 11.197. Telefon 3112.

Nekatere hibe naše organizacije.

Ideja ni vse pri organizaciji. Če hočemo, da bo organizacija popolna in da se bodo ideje tudi uveljavile, mora organizacija bazirati na sledečih temeljih: Na zdravi idejni osnovi; dobrem administrativnem poslovanju; zadostnih materijalnih sredstvih, z dobrim gospodarstvom in na dobri podrobni razdelitvi dela.

Problem zdrave **temeljne osnove naše organizacije** leži v njenem **nadstrankarstvu,** ki ga moramo čuvati in ne smemo dopustiti, da bi se organizacija zopet zavedla na desno, še manj pa da bi padla iz enega ekstrema v drugi — na levo!

Dobro administrativno poslovanje organizacije je odvisno od dobre njene uredbe in podlaga tej so pravila in poslovniki, po katerih je urejen njen ustroj in njeno delo. V pogledu pravil in poslovnikov bo treba tudi naši organizaciji izpopolnitve. Predvsem glavni poslovnik ne odgovarja več razvoju časa. Praksa je pokazala, da bo treba izdelati h glavnemu poslovniku pravilnike za nadzorni odbor, častni sod in druge. Še vedno ni brezhibno tudi poslovanje naših okrajnih učiteljskih društev. Tudi za nje bo treba poslovnika, ki bo uredil in odpravil nedostatke, katere se je opazilo dosedaj, z ozirom na brezhibno njih poslovanje.

Ne pa misliti, da se namerava s tem organizacijo birokratizirati. Izpopolniti jo je treba, da ne bo polovičarsko urejena in urediti je razmerje med vsemi njenimi členi, da bo lahko dobro njeno administrativno poslovanje pri vsakem vprašanju in vsakem njenem delu.

Temelj in pogoj za izvedbo vseh idej potom organizacije so pa **zadostna materijalna sredstva in dobro gospodarstvo.**

Urediti je razmerje med organizacijo in gospodarskimi ustanovami našega stanu. Za dobro gospodarstvo je izpopolniti organizacijo z dobrim gospodarskim svetom in dobrim poslovnim redom nadzornega odbora. Pa še nekaj! Urediti bo treba tudi dolžnosti in poslovanje blagajnikov okrajnih učiteljskih društev z zaupniki po šolah.

Kaj je **dobra razdelitev dela v organizaciji** naj spomnim samo na številno delo pri poverjeništvu, ki se je v zadnjih treh letih izvršilo, ker se je delo delilo po odsekih.

Odseke bo treba še urediti in preurediti z ozirom na številnost in z ozirom na člane, ki morajo biti stalno blizu skupaj. Delo bo treba porazdeliti z ozirom na mariborsko in ljubljansko oblast. Predvsem jim bo pa potreba preskrbeti materijalnih sredstev za stalno njih uspešno delo.

Poslovnik za odseke je velike važnosti za našo organizacijo. Kakor nam predstavljajo pravila in splošni poslovnik našo administrativno uredbo in naše administrativno organizatorično delovanje, tako nam ima poslovnik za odseke predstavljati pot za našo duhovno uredbo in naše sistematično duhovno-kulturno delovanje in osamosvojitev. Pozabljati ne smemo, da naša organizacija ni samo razredna, stanovska organizacija, temveč da je tudi kulturno-prosvetna organizacija.

Če pa jo hočemo kot tako uveljaviti, ji moramo omogočiti širji polet. Izrabiti moramo racijonelno vse stanovske energije. Potreba je uvesti dobro diferenciacijo, porazdelitev dela med vse člane organizacije. **Vsak poedinec mora tvoriti aktiven del v naši organizaciji.**

Gre za to, da izrabimo vse stanovske energije v korist skupne smeri, da jih ne puščamo neizrabljenih, ker se ne vedo opredeliti in si najti dela ali pa jih pustimo brezplodno tratiti v podrobni nesistematiki ter jih ubijati z njo. Člani izgubljajo na ta način pogum do dela.

Največja napaka naše organizacije danes je ta, da leži vse breme še sedaj na poedincih, bodisi pri okrajnih učiteljskih društvih, bodisi pri naši poverjeniški centrali. Ti morajo delati administrativno za vse, ti morajo misliti za vse in voditi organizacijo tudi v duhovnem, idejnem programatičnem oziru. Večina mrtvo pričakuje vse rešitve od njih in ne sodeluje aktivno z njimi niti administrativno, niti idejno. Pač pa razume udarjati, če je opravičeno ali ne. Posebno mlajši ne vprašajo po zadnjem. V dobi kakršna je danes, je to naravnost neodpustljiv greh. V vprašanjih, celo če gre za osebno čast vodilnih oseb, kadar se izpostavljajo za skupne zadeve in interese, ni one opore, kakor bi morala biti. To postaja že vprašanje stanovske časti. Nekateri poedinci zavajajo celo celotna društva.

Duh časa nam je pripomogel, da smo prešli iz zgolj administrativne smeri v duhovno smer in do poglobitve našega dela v kulturnem oziru. Prenesli smo glavno težišče iz administrativnega vprašanja na duhovno, idejno in kulturno. Danes stoji naša organizacija v drugem razmerju v javnosti nego prej. Na našo organizacijo se stavijo veliko večje kulturne zahteve, ker se smatra tudi za ustvarjajoči činitelj jugoslovenske kulture.

Če pa hočemo to v podrobnosti izvesti, moramo vsi od administrativnega delovanja preiti k duhovnemu, kulturnemu. **Večino je potreba vzbuditi iz pasivnosti in jo usposobiti in ji dati sredstva za aktivnost.**

Izpremeniti pa je treba tudi princip dosedanjega univerzalnega delovanja poedincev. Zahtevo univerzalnega delovanja in pregleda od vodilnih poedincev je potreba opustiti. Delo in pregled je potreba porazdeliti. Izvesti je širok princip diferencijacije in demokracije pri delu in zasliševanju mnenj. Potreba se je v delu specijalizirati in s tem poglobiti sposobnost stanu na raznih poljih.

Nekaj krivde na gorenjih nedostatkih je tudi na dosedanjem ustroju organizacije. Naša organizacija je bila otrok časa in razvoja. Od prevrata sem je pa že v štadiju prenavljanja in se reorganizira položaju stanu in naroda odgovarjajoče. Glejmo, da jo usposobimo za življenje in veliki dobi odgovarjajoče; glejmo, da ustvarimo našim bodočim generacijam trden temelj, da bodo lahko na njem ustrezale vsem zahtevam časa.

Najprevdarnejše in najtemeljitejše delo se vrši vedno le v ožjem krogu, kjer pride prevdarno, razumno in dobro premišljeno mnenje poedinca v poštev, ki je globlje in trajnejše vrednosti. V širokem krogu igrajo ponavadi večjo vlogo od prevdarnosti in razuma hipna čustvena razpoloženja mase, fascinirane od temperamentnega govornika. Zato se delo v odsekih in krožkih premalo ceni in izvaja. Oni, ki na zborovanjih z demagoškimi predlogi zavajajo članstvo, ne koristijo ne organizaciji in ne stanu. Ponavadi so oni slabi in ne vztrajni podrobni delavci.

Korenina našega zla, da ne korakamo z večjim tempom zahtevam nasproti je pri vzgoji našega stanovskega naraščaja. To vprašanje zahteva naše prve pozornosti. Nujna potreba sistematike našega kulturno-pedagoškega delovanja se premalo upošteva, posebno z ozirom na našo nadaljno samoizobrazbo in splošno izobrazbo. Uvideti morajo vsi potrebo razširjenja in poglabljanja tega dela! Potreba organizacije naše stanovske obrambe in pravnega informacijskega zastopstva še ni prejenjala. Stanovsko-politična vprašanja so še vedno in bodo še dolgo prva v naši organizaciji. Akutno je vprašanje za izpopolnitev našega tiska. Ustvariti moramo tudi forum, okrog katerega se bo **osamosvojilo** naše narodno prosvetno delo, da ne bomo nesistematično tratili svojih stanovskih energij na tem polju z raznimi metodami in poizkusi ter tlačanili predvsem strankarskim podjetjem. V vprašanju obmejnega šolstva in neodrešenega ozemlja se more zrcaliti izrazit **nacionalni** moment naše organizacije ter se ne sme tretirati zgolj personalnih vprašanj, namestitev itd. V gospodarskem svetu naj imajo svoj regulativ naša stanovska gospodarska podjetja, ki naj služijo izključno v oporo in korist naši organizaciji in celotnemu stanu. Stanovska in šolska prosvetna politika mora imeti svojega sodnika in vodnika v šolsko upravnih odsekih ki morata biti jedro naše organizacije.

Temeljni princip mora biti: razbremeniti centralo ter porazdeliti delo in soodločevanje med vse naše organizacije.

Mnogo volje do dela je opaziti pri marsikateri članici in članu, samo pravilne izrabe te volje za delo ni. Če obstojajo gornje hibe v organizaciji naj se vpraša vsakdo sam, koliko jih je sam kriv in kaj je storil, da bi se organizacija izboljšala. Ne išče naj pa krivde le pri drugih, ker to je najkomodnejše opravičilo, temveč najprej naj odpravi svoje pogreške in če bomo storili to vsi, bo postala organizacija brezhibna.

Trdni, vztrajni in nepremagljivi moramo postati!

Odtegljaji za nabavljalne zadruge.

Različne prisilne uradniške organizacije so v naši javnosti že večkrat vzdignile precej prahu ne samo zaradi razmer v teh zajednicah, ampak zaradi principa, ker je šlo za to, ali je oportuno, da se uradništvo sili v te organizacije ali ne. Različne uradniške stanovske organizacije so se neštetokrat obračale na različna ministrstva in na posamezne ministre s prošnjami, v katerih so zahtevale, naj se ukinejo različni členi finančnega zakona, ki so urejevali to prisilno članstvo uradništva v gotovih korporacijah.

Na podlagi čl. 374. finančnega zakona za l. 1928./29. se je prejšnja uredba o nabavljalnih zadrugah državnih uradnikov spremenila v toliko, da se morajo ustanavljati tudi zadruge za nabavo denarja in stanovanja, torej kreditne in stnovanjske zadruge. Za to akcijo pa je bil potreben kapital. Ta kapital se je hotelo deloma zbrati na ta način, da bi se od državnih uslužbencev pobiral mesečni prispevek, in sicer od uradnikov I., II. in III. kategorije po 10 Din, od upokojencev in nižjih uslužbencev 5 Din na mesec. Nova uredba je vnešena pod čl. 70., ki govori o zbiranju kapitala zveze nabavljalnih uradniških zadrug kot četrta točka odredbe o pobiranju omenjenega zneska, skozi tri leta. Pobirati se je v resnici začelo 1. julija 1928 in je dosedaj zbranih nekaj milijonov. Finančni minister je na podlagi gornje določbe finančnega zakona in uredbe o nabavljalnih zadrugah določil, da naj podrejeni organi pobirajo te vsote po 5 in 10 Din. Kakor zoper drugo, tako se je zoper to pobiranje uradništvo stalno obračalo. Proti odločbi finančnega ministra o pobiranju se je končno pritožila tudi glavna kontrola z motivacijo, češ da ta stvar ni po zakonu utemeljena. Državni svet je sedaj ugodil tej pritožbi in razveljavil odločbo finančnega ministrstva.

Kaj bo z nabranim denarjem, ki ga je nekaj čez tri milijone, se trenutno še ne ve. Če bodo uradniki zahtevali te zneske nazaj, se bo zveza nabavljalnih zadrug zoper to gotovo pritožila. Denarja ni mogoče trenutno vrniti, ker je ustanovljeno mnogo nabavljalnih in stanovanjskih zadrug za državne uslužbence. Ugiba se, ali se bodo ti uradniški prispevki po 5 in 10 Din pobirali še naprej, ali pa bo ostalo pri razsodbi državnega sveta, ki je to pobiranje z razveljavljenjem odločbe finančnega ministrstva prepovedal.

*

Na občnem zboru Zveze nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev je bilo sklenjeno, da zgradi zveza v Beogradu svojo veliko palačo. Ta stavba bo še letos gotova ter bo stala preko 10 milijonov Din. V njej bo imela zveza svoje pisarniške prostore. V spodnjem delu bodo trgovski lokali in stanovanja z lepim razgledom na Donavo. V palači bo lepa dvorana za predstave in prireditve. Pod njo bo uradniška menza. V zgradbi bo centralna kurjava. Palača bo ena izmed najmodernejših zgradb v Beogradu in bo odgovarjala vsem sanitetnim in higijenskim predpisom.

Od tega, kar je odtegnila država uradnikom, je zveza že nekaj dobila. Uradniki so plačevali 1% za zgradbo te palače, tako da ima zveza dobiti od finančnega ministrstva preko 60 milijonov Din. Uradniki za zgradbo ne bodo prispevali ničesar. Koristi bodo imeli uradniki toliko, kolikor se bo stavba rentirala.

Kar se tiče od finančnega ministrstva pobiranih 5 in 10 Din prispevkov za kreditne in stanovanjske zadruge državnih uslužbencev, še danes ni jasno. Gotovo je, da se iz tega denarja za zgradbo imenovane palače ne bo ničesar prispevalo. Beograjsko uradništvo naglašuje, da se je na račun tega denarja ustanovilo že veliko zadrug, katerih delovanje se vedno bolj razširja, radi česar bo nemogoče, vrniti uradnikom pobrani denar. Te zadruge so itak osnovane po celi državi. Če bi kapital, ki znaša nekaj nad 3 milijone Din, moral nazaj, bodo uradniške stanovanjske in kreditne zadruge, oziroma njih centrale zahtevale od finančnega ministrstva, da se to zgodi po zakonski uredbi, ki je tudi to pobiranje predpisalo, da gre vsa stvar po starem potu naprej. (Po »Slovencu«).

A. M.:

Pedagoška ekskurzija UJU na Dunaju.

(Nadaljevanje.)

Kakor že v zadnjem »Tovarišu« omenjeno, je priredil izvršni odbor UJU v Beogradu v času od 2.—9. t. m. pedagoško ekskurzijo članov UJU na Dunaj.

Kaj smo delali na Dunaju v teh dneh sem poročal. Danes hočem dodati nekoliko pripomb.

V petek 31. maja popoldne ob 3. smo se sestali v čakalnici III. razreda na mariborski glavni postaji in se medsebojno spoznali.

Bilo nas je 32, med temi 2 učiteljski ženi — neučiteljici — a med 30 po odboru izbranih udeležencih je bilo le 9 učiteljic, dasi je pisala »Narodna prosveta št. 37 od 19. maja, da gre na Dunaj 15 tovarišic. Slovenki sta bili dve, tov. Sušnik Milena iz Novega mesta in tov. Prežljeva iz Trbovelj, Slovencev je bilo 7, pisec teh vrstic, tov. Vončina iz Dolenje vasi, Vranc iz Studencev, Bregant z Blance, Predan iz Rogaške Slatine, Horvat mlajši iz Škofje Loke in Šuligoj iz Trbovelj.

Vodja ekskurzije je bil simpatični Prica Dušan iz Beograda.

Pošteno bi se opekel, kdor bi se bil zanesel na obljubljeno podporo. Bila je tako minimalna, da ni vredno o njej govoriti. Razdeljenih je bilo z ministrsko podporo vred 7500 Din med nas.

Na Dunaj smo šli študirat novo šolo, tja smo šli, da se vsaj nekoliko seznanimo s smernicami, po katerih so si Dunajčani reorganizirali šolstvo.

Med nami je bil upokojenec, a več nas je bilo — z menoj vred, ki smo prekoračili zenit svojega dela. Ali je res pri nas tako malo mlajših sil? S tem ne zanikam, da bi starejši pedagogi ne smeli ničesar izvedeti o novih potih, po katerih stopa moderna vzgoja. Toda namesto nemščine nezmožnih bi že lahko prišle kake druge osebnosti za ekskurzijo v poštev.

Tako so ostali doma mnogi člani UJU, ki so željno pričakovali prilike iti čez mejo študirat tuje šolstvo.

Tudi to moram pribiti, ker so Dunajčani tudi to opazili.

*

Zdaj pa k sami ekskurziji. Šest dni smo vsako dopoldne posedali po šolah in gledali v novi svet in vtisi so se nam podili po glavi. Mislili smo in primerjali, ugibali in sklepali in odkrito rečeno, da **nimamo vzroka povešati pred tujino oči.** Koliko misli smo že predelali v glavi doma v vseh letih prakse, koliko poskusov je šlo mimo nas. Le urediti jih nismo utegnili. Manjkala nam je energična smotrena roka, zato so tonile misli v naših srcih.

Svetle izjeme med ljudmi preteklosti niso mogle dvigniti šole na višek, ker je bila šola uklenjena v vezi birokratizma, v trdni sistem formalnosti in trpanja možganov.

Pogled v dunajske šole nam je pokazal sliko, kakršne si želimo pri nas. Življenje iz narave iz strokovnega okoliša vstopa v šolo.

Šola ni več mučilnica duha, je svetla, prijazno opremljena delavnica duha in telesa njenih obiskovalcev.

Železna disciplina in topo sprejemanje predpisane snovi sta se umaknila delavnemu programu, ki ga ustvarja otroška samodelavnost in domišljija.

Razlika med nekdaj in sedaj je tako očividna, da je ne prezre niti lajik v pedagoških zadevah.

Če bi pa kdo pričakoval, da najde v novih razmerah tudi povsem nove osebnosti v našem stanu, ta bi se zelo motil.

Smo pač preveč ljudje, preveč otroci dobe, v kateri živimo, da bi se mogli popolnoma osvoboditi svoje preteklosti in se uživeti v dobo, ki jo šele ustvarjamo.

Zato ne smemo preostro soditi morebitnih napak ki jih opazimo tudi v novi šoli. Nikakor ni anarhija — moderna šola — a niti stara šola prepleskana z novo barvo navidezne otroške samodelavnosti ni ideal, kakršnega si v mislih ustvarjamo.

Zato so bili med nami navdušeni in skeptiki, zadovoljni in nezadovoljni in v kritiki v soboto 8. t. m. se je to v medsebojnem razgovoru jasno izrazilo.

Toda o tem izide itak strokovno poročilo drugod in izpod peresa, ki je sposobnejše od mojega.

Zato ne nadaljujem s tem.

*

Roditeljski sestanek (Elternabend) v Konzerthaus-u v soboto 8. t. m. popoldne ob 5. uri nam je jasno pokazal, kako trdne so na Dunaju vezi med šolo in domom.

Sijajna akademija meščanskih šol je očarala starše in nas, ki nas je počastil sam predsednik mestnega šolskega sveta Glöckel s pozdravom imenom staršev in Dunaja.

Učitelj — dom — otrok — trojica izpolnjujočih se novo dobo narodu, državi in človeštvu pripravljajočih faktorjev. Cerkev pa stoji ob strani in nezaupno zre v ta vrvež. Je preveč revolucionaren, je preveč nov in kipeč, zato nezaupanje in rezerva za enkrat. Saj se brez izrednega samopremagovanja dosedanji učitelj ne more uživeti v nove razmere, v katerih je otrok njegov enakovreden sodelavec v hramu omike in napredka.

Zaključek lepih dni vsaj delu udeležencev naše ekskurzije je tvoril sijajni obrtniški sprevod v nedeljo 9. t. m. od 10.—15. ure.

Dunajčani znajo. Vljudni, ne vsiljivi, vztrajni in iznajdljivi skušajo izpremeniti Dunaj v mesto, ki naj postane cilj za mednarodni svet gornjih in spodnjih plasti.

Zato je razumljivo, da smo šli od tam z željo, da bi se še videli, da bi ne pretrgali medsebojnih vezi in bi vkupno pripomogli k moralni, kulturni in gospodarski obnovi Evrope.

O Dunaju samem ne pišem mnogo. Ogledali smo si preteklost v sijajnih palačah in muzejih, sedanjost v delavskih hišah, v katerih biva še na tisoče siromašnih družin.

Preteklost se izraža v mrkem sijaju velikanskih dvoran, v temni gotiki božjih hramov, v razkošju gradov in vrtov.

Sedanjost zre na nas iz svetlih dvorišč, malih, a mičnih oken in preprostih vež in vhodov, polnih svetlobe in zraka.

Ogromna so poslopja, v katerih bivajo delavci, a kljub temu lična in vesela.

Tako nastaja na Dunaju poleg aristokratskega Ringa delavski Ring — Gürtelstraße, znak bodočnosti.

Končujem:

Prvi udeleženci so odpotovali z Dunaja v soboto 8. t. m. ponoči, Srbi so šli v nedeljo 9. t. m. dopoldne ob 8. uri z ladjo v Beograd, ostali smo se vozili vso noč od nedelje na ponedeljek 9.—10. t. m.) proti Mariboru.

Tu smo se ločili — odšli bogati novih vtisov na svoje domove.

Na svidenje drugič na Dunaju, če mogoče pa tudi višje na severu v Nemčiji.

Led je prebit, duri odprte, pogled v svet prost.